

Fingon lausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle talousarviosta vuodelle 2023

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+154/2022>

Teema: kehitysyhteistyö

Fingo ry kiittää mahdollisuudesta lausua valiokunnalle hallituksen esityksestä talousarvioksi vuodelle 2023. Tarkastelemme tässä lausunnossa talousarvioesitystä kehitysyhteistyön näkökulmasta. Kehitysyhteistyön määrärahoja kohdennetaan useilta eri momenteilta ja pääluokilta. Pääosa määrärahoista kuitenkin kohdennetaan ulkoministeriön hallinnonalan luvusta 24.30. ”kansainvälinen kehitysyhteistyö”.

Yhteenveto lausunnon sisällöstä:

- Maailman tilaa leimaavat limittäiset kriisit, jotka vaikeuttavat erityisesti heikossa asemassa olevien ihmisten elämää ja luovat epävakautta.
- Kehitysyhteistyöllä on monta arvoa: se on solidaarisuutta ja vastuuta vaikeassa asemassa olevia ihmisiä kohtaan; yhteistyötä parempien yhteiskuntien, kestävä kehityksen ja siten maailman yhteisten isojen ongelmien ratkaisun puolesta. Lisäksi kehitysyhteistyöllä Suomi voi vahvistaa omaa turvallisuusasemaansa kantamalla osuutensa maailman vakaudesta.
- Suomi on sitoutunut kansainvälisesti kehitysrahoitustavoitteisiin, joista olennaisia ovat 0,7 % osuus bktl:sta kehitysyhteistyöhön; 0,2 % bktl:sta heikoimmassa asemassa oleville maille; 85 % rahoituksesta toimille, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa. Nämä tavoitteet mahdollistavat osaltaan vakaan ja tuloksellisen Suomen osuuden kantamisen globaalista kestävästä kehityksestä. Hallituksen budjettiesityksen myötä näissä pitkän aikavälin tavoiteosuuksissa ei edetä.
- Kaikkiaan Suomen kehitysyhteistyömäärärahat ovat putoamassa 0,42 % bktl-osuuteen. Syynä on ennen muuta määrärahojen väheneminen yli 100 miljoonalla eurolla EU:n NDICI-instrumentille.
- Myös tavoitteessa 0,2 % / bktl vähiten kehittyneille maille ollaan etääntymässä tavoitteesta: osuus putoaa tämän vuoden 0,18 %:sta 0,16 %:iin.
- Hallitus on palauttanut ulkoministeriön esityksen mukaisen 30 miljoonan euron lisätuen Ukrainalle. Tästä 20 miljoonaa euroa on budjettiin lisättyä rahaa, 10 miljoonaa kohdennetaan ”varsinainen kehitysyhteistyö” -momentin sisältä.
- ➔ Hallituksen budjettiesityksen mukaan ”varsinainen kehitysyhteistyö” -momentin (24.30.66.) määrärahat laskevat 23,5 miljoonaa euroa, kun lasketaan pois Ukrainalle myönnettävä lisätuki. Ottaen huomioon Suomen kansainväliset sitoumukset ja maailman akuutit limittyvät kriisit, olisi perusteltua, että eduskunta kumoaisi tämän leikkauksen.

1 Lähtökohtia ja taustaa

Maailma on poikkeuksellisessa tilanteessa: **limittyvien kriisien vuoksi kehityksen tavoitteissa ei olla kahteen vuoteen kokonaisuutena edistytty**¹. Akuutteja maailmanlaajuisia kriisejä ovat erityisesti:

- Korona-kriisi, joka edelleen vaikeuttaa ihmisten elämää ympäri maailmaa
- Energiakriisi
- Ruokakriisi
- Ilmastokriisi
- Koulutuskriisi

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vahvistaa kielteisesti edellä mainittujen kriisien vaikutuksia ympäri maailmaa. Muun muassa YK:n pääsihteeri António Guterres on puhunut ”täydellisestä myrskystä”², joka aiheutuu eri kriisien limittyessä ja kiihdyttää globaalia eriarvoistumista.

Yksinomaan koronan vaikutuksesta maailmassa on menetetty arviolta vuosikymmen kehitystä³. Yksi valitettava kuva kriisien vaikutuksista on, että maailmassa on noin 90 miljoonaa ihmistä tällä hetkellä joutunut lähtemään kodeistaan – usein pakolaisiksi⁴. Tämä on eräänlainen murheellinen maailmanennätys, luku on historiallisen korkealla.

2 Kehitysyhteistyö on investointi turvallisuuteen ja demokratiaan

Suomi voi kehitysyhteistyöllä edistää vakautta, turvallisuutta ja demokratiaa maailmassa sekä vaikuttaa kriisien ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn. Suomi on osa keskinäisriippuvaista maailmaa, joten kehitysyhteistyö ja kehityspoliittikka merkitsevät myös Suomen oman turvallisuuden vahvistamista.

Kehitysyhteistyöbudjettia tarvitaan näiden mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Suomi voi toimia:

- **Suomen tulee toteuttaa ylivaalikautista kehityspoliittista selontekoa ja kansallisen kestävän kehityksen toimikunnan strategian toimenpiteitä.** Nämä asiakirjat kokoavat olennaiset kehityspoliittiset ja kestävän kehityksen tavoitteet, ja ne on laadittu laajalla parlamentaarisella yhteisymmärryksellä. Niiden toteuttaminen edellyttää riittävää rahoitusta.
- **Suomen tulee edistää kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantyön niin kutsuttua kolmoisneksusta** – lähestymistä, jossa nämä toimet tukevat toisiaan ja limittyvät. Tähän liittyen Suomen tulee edistää YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien Naiset, rauha ja turvallisuus (1325) ja Nuoret, rauha ja turvallisuus (2250) täysimääräistä toteutusta.

¹ Sachs, Jeffrey; Lafortune, Guillaume; Kroll, Christian; Fuller, Grayson; Woelm, Finn (2022) Sustainable development report 2022. s. vii

² Kts. esim. The Guardian 2.7.2022 “

This article is more than 3 months old

‘Perfect storm’ of crises is widening global inequality, says UN chief” Saatavilla:

<https://www.theguardian.com/environment/2022/jul/02/perfect-storm-crises-widening-global-inequality-says-un-chief>

³ United Nations (2021) Financing for Sustainable Development Report

2021. Saatavilla: <https://developmentfinance.un.org/fsdr2021>

⁴ UNHR (2022) Figures at a glance. Saatavilla: <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

- Kriisien ennaltaehkäisemiseksi pitkällä aikavälillä Suomen tulee **vahvistaa eriarvoisuuden vähentämisen mittaamista kehitysyhteistyössään**. Näin varmistamme, että Suomen apu ja yhteistyö vaikuttaa juuri heikoimmassa olevien ihmisten kannalta myönteisesti.

3 Suomalaisille tärkeitä kehitysyhteistyömäärärahojen tavoitteita

Suomen kehitysyhteistyötavoitteisiin liittyy kansainvälisesti (YK:n puitteissa) tekemiämme rahoitussitoumuksia. Niistä tärkeimmät ovat seuraavat:

- **0,7 % bruttokansantulosta tulee käyttää kehitysyhteistyöhön.**
Tällä turvataan Suomen kehitysyhteistyön määrää ja laatua. Se merkitsee turvallisuuden ja vakauden lisäksi apua vaikeassa asemassa oleville ihmisille maailmassa. Kyseessä on myös kansainvälinen sitoumus ja siten Suomen arvovaltakysymys. Lisäksi toteuttamalla oman sitoumuksensa Suomi voi osaltaan kannustaa muita vauraita maita tekemään osuutensa.
- **0,2 % bruttokansantulosta tulee kohdentaa vähiten kehittyneille maille (LDC)**
Näissä maissa on suurin kehityksen tarve. Vähiten kehittyneiden maiden on vaikeaa saada markkinaehtoista kv-rahoitusta (kuten kestävästi hinnoitellut lainat, investoinnit) tai rahoitusta omasta kotimaastaan esimerkiksi vähäisen tuotannon ja kehittymättömien verojärjestelmien vuoksi. Myös tämä 0,2-tavoite on Suomen tekemä kansainvälinen sitoumus.
- **85 % tuetuista toimista tulee edistää myös sukupuolten välistä tasa-arvoa**
Tasa-arvon toteutuminen on itsessään arvokasta. Tasa-arvo myös kytkeytyy vahvasti muihin kehitystavoitteisiin, kuten köyhyyden poistamiseen. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen on esimerkiksi yksi YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 läpileikkaavista periaatteista ja merkittävä tavoite myös hallituksen ohjelmassa.
- Lisäksi olisi perusteltua käyttää **15 % varsinaisista kehitysyhteistyövaroista järjestöjen työn tukemiseen**. Tämä ei ole toistaiseksi Suomen kansainvälinen sitoumus.
Järjestöjen työ perustuu paikallisten ihmisten tarpeisiin. Järjestöt pystyvät mukauttamaan toimintansa muuttuviin yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja tilanteisiin. Lisäksi työ on hyvin arvioitavissa ja tulokset todennettavissa. Kansaisyhteiskuntien tukeminen on myös vahvistaa hallinnon läpinäkyvyyttä, demokratiaa, yhteiskunnan kehityksen kansalaislähtöisyyttä kumppanimaisissa.

4 Keskeiset havainnot hallituksen talousarvioehdotuksesta vuodelle 2023

Hallituksen talousarvioesityksen mukaan **Suomen kansainvälisestä sitoumuksesta liittyen kehitysyhteistyömäärärahojen 0,7 % osuuteen bruttokansantulosta jäätäisiin etäämmäs**. Osuus on tämän esityksen mukaisesti jäämässä 0,42 %:iin, kun se tänä kuluvana vuonna on ollut 0,5 %. Keskeinen syy on vähenevät määrärahat EU:n NDICI-instrumentille. Näitä nämä määrärahat perustuvat EU:n komission Suomelle määrittämään maksuosuuteen, eli tämä ei ole leikkauspäätös Suomelta. Määrärahat valtiovarainministeriön pääluokassa vähenevät 104 miljoonaa euroa, ja tausta on juuri NDICI-instrumentin rahoituksen väheneminen. NDICI-instrumentti, eli EU:n Global Europe -instrumentti, on laaja kokonaisuus yhteistyötä Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa. Instrumentin puitteissa rahoitetaan ja tehdään esimerkiksi ihmisoikeuksiin ja demokratiaan sekä rauhaan, turvallisuuteen ja konfliktinehkäisyyteen liittyvää työtä.

Kaikkiaan **kehitysyhteistyömäärärahat laskisivat esityksen mukaan 96,4 miljoonaa euroa.**

Heikoimmassa asemassa oleville maille kohdennettujen kehitysyhteistyömäärärahojen osuus laskisi 0,16 %:iin bktl:sta. Kuluvana vuonna 2022 osuus on ollut 0,18 %, eli Suomi on ollut jo melko lähellä 0,2 % tavoitteen saavuttamista. On varsin kielteistä, että Suomi ei ole saavuttamassa tätä tavoitetta.

Järjestöjen rahoitus pysyisi ennallaan, määrärahat vuodelle 2023 ovat 87,95 miljoonaa euroa, kuten ne ovat olleet kuluvalle vuodelle. Tämä on noin 12,3 % "varsinainen kehitysyhteistyö" -momentin määrärahoista (713,2 milj. €).

Esityksen mukaan **Suomi tukisi kehitysyhteistyömäärärahoista Ukrainaa 30 miljoonalla eurolla.** Tämä on perusteltua Ukrainan tilanteeseen ja tarpeisiin nähden. Hallituksen budjettiriihen perustana olleessa valtiovarainministeriön budjettiehdotuksessa ulkoministeriön esittämä 30 miljoonan euron tuki oli poistettu, mutta riihessä hallitus palautti tämän tuen. Suomi on tähän saakka tukenut kehitysyhteistyömäärärahoista Ukrainaa kriisin aikana vahvasti, kuitenkin siten, että Ukrainan tuet eivät ole olleet muusta kehitysyhteistyöstä pois. Tämä muihin avunantajiin nähden poikkeuksellista, ja erittäin perusteltua kehitysyhteistyön, kestävän kehityksen ja maailman kriisien näkökulmasta

Tähän budjettiesitykseen sisältyvän Ukraina-tuen ongelma on, että vain 20 miljoonaa euroa on lisärahoitusta suhteessa kehitysyhteistyöbudjettiin. Toisin sanoen, 10 miljoonaa tulee löytää kehitysyhteistyömäärärahojen sisältä, momentilta "varsinainen kehitysyhteistyö".

Kaikkiaan **muihin kohteisiin kuin Ukrainan tukemiseen tarkoitettut "varsinainen kehitysyhteistyö" -momentin määrärahat laskisivat noin 23,5 miljoonaa euroa.** Tästä 13,5 miljoonaa euroa aiheutuu julkisen talouden suunnitelmassa päätetyistä leikkauksista. Ottaen huomioon maailman limittyvät kriisit, jotka vaikuttavat kielteisesti myös Suomen kehitysyhteistyön kumppanimaihin ja -alueisiin, tämä leikkaus on erittäin kielteinen. **Eduskunnan tulisi kumota leikkaus.** Toinen, huonompi vaihtoehto on, että ulkoministeriö etsii määrärahojen sisältä sellaisia leikkauskohteita, jotka eivät vaikuta käytännön kehitysyhteistyön määrään ja laatuun.

Ilmastorahoitukseen liittyen **myönteistä on, että Suomi on määrätietoisesti kasvattanut varsinaisen ilmastorahoituksen määrää.** Talousarvioesityksen mukaisesti määrärahat olisivat 232 miljoonaa euroa vuonna 2023. **Kielteistä on, että ilmastorahoitus jaetaan edelleen kehitysyhteistyön määrärahoista.** Asiat liittyvät toisiinsa, mutta ovat erillisiä: ilmastorahoituksella vastataan eri tarkoitukseen kuin kehitysyhteistyöllä. Toinen ongelma ilmastorahoituksessa on, että Suomella ei ole toistaiseksi euromääristä tavoitetta ilmastorahoituksen osalta. Näin ollen on vaikeaa seurata Suomen ilmastorahoituksen riittävyyttä.

Lisätiedot:

Ilmari Nalbantoglu

Asiantuntija, globaalirahoitus

Suomalaiset kehitysjärjestöt – Fingo

ilmari.nalbantoglu@fingo.fi | 050 574 1112